

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Кафедра педагогіки і методики викладання історії та
суспільних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від 30 серпня 2022 року

Розробники: Янченко Тамара Василівна, доктор пед. наук, доцент, зав. кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень» охоплює коло теоретичних і практичних питань, що стосуються організації наукових педагогічних досліджень, застосування сучасних методологічних підходів, визначення наукових підходів і принципів дослідження, підбору і використання методів дослідження.

«Методологія та організація наукових досліджень» є обов'язковим освітнім компонентом. Вивчення дисципліни сприяє процесу засвоєння знань щодо визначення наукового апарату дослідження, формування компетентностей, пов'язаних з аналізом наукової літератури та інших джерел, використанням адекватних методів наукових досліджень, оформленням дослідницької роботи згідно з чинними вимогами, дотриманням принципів академічної доброчесності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологія та організація наукових досліджень у галузі педагогіки, зокрема таких, що стосуються актуальних проблем середньої освіти та методики викладання історії.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Методологічні засади педагогічних досліджень.
2. Організація педагогічних досліджень.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є формування у студентів, майбутніх учителів історії, компетентностей щодо теорії та практики організації науково-педагогічних досліджень.

Завдання навчальної дисципліни:

- формування розуміння сутності провідних методологічних підходів, що існують у педагогічній науці;
- формування компетентностей щодо визначення наукового апарату дослідження, аналізу фактологічного матеріалу, використання різноманітних дослідницьких методів, написання висновків, оформлення результатів дослідження;
- засвоєння принципів академічної доброчесності та розвиток умінь щодо здійснення наукових досліджень на засадах академічної доброчесності.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:	90	90
- лекції	14	8
- практичні / семінарські	16	8
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота студента	60	74

Статус навчальної дисципліни _____ **обов'язкова** _____
(обов'язкова / вільного вибору)

Передумови для вивчення дисципліни. Міждисциплінарні зв'язки з такими навчальними дисциплінами: «Сучасні інформаційні технології та методика застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі та наукових дослідженнях», «Актуальні проблеми педагогіки», «Методика навчання історії у старшій школі», «Актуальні проблеми новітньої історії України у старшій школі».

Загальні та фахові компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень»:

ЗК 2. Здатність до оригінального та критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4. Здатність до неперервного навчання, опанування нових знань та способів мислення з високим ступенем автономії.

ЗК 5. Здатність до генерування нових науково-теоретичних і практико-спрямованих ідей, критичного осмислення проблем у галузі освіти, педагогіки, історії та на межі цих галузей знань, до пошуку ефективних шляхів виявлення та розв'язання проблем, пов'язаних з професійною педагогічною діяльністю у різних середовищах.

ФК 1. Здатність розуміти наукові здобутки у сфері освіти, педагогіки та історії, враховувати їх у професійній діяльності та запроваджувати в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

ФК 2. Здатність здійснювати наукові дослідження на засадах академічної доброчесності, опрацьовувати наукові та інформаційні джерела з педагогіки та історії, здатність до написання доповідей, статей.

ФК 8. Здатність до використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі та в наукових дослідженнях.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Знання та розуміння теорії, методики і методології наукових досліджень з педагогіки та методики навчання історії на засадах академічної доброчесності.

ПРН 12. Здатність визначати та аналізувати актуальні проблеми та наукові досягнення в галузі освіти, педагогіки та історичної науки.

ПРН 13. Вміння визначати актуальні напрями педагогічних досліджень, виконувати оригінальні наукові дослідження з педагогіки та методики викладання історії на засадах академічної доброчесності, готувати наукові статті та доповіді з педагогічних та історичних наук, аналізувати інформаційні джерела.

ПРН 14. Здатність до творчої, самостійної діяльності, використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, оцінювання та забезпечення якості виконуваних робіт, створення проєктів та їх публічного захисту.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь на практичному занятті	до 5 балів
Активність (доповнення, запитання)	1 – 2 бали
Доповідь	до 5 балів
Письмова робота	до 9 балів
Творча робота	до 9 балів

б) самостійна робота

до 7 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 5 балів – студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; 4 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, може узагальнювати та застосовувати набуті знання, відповідь містить незначні неточності; 3 бали – студент може відтворити основні положення програмового матеріалу, його відповідь неповна; 1 – 2 бали – відповідь неповна, містить багато неточностей, головний зміст питання не розкрито, студент має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D		
60 – 67	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни**Змістовий модуль 1. Методологічні засади педагогічних досліджень****Тема 1. Загальна характеристика досліджень у галузі педагогіки**

Характеристика процесу наукового пізнання. Суб'єкти та об'єкти пізнання. Взаємозв'язок пізнання і практики. Наукове дослідження як форма здійснення і розвитку науки. Принципи побудови наукового дослідження. Види наукових досліджень. Поняття, специфіка і функції педагогічних досліджень. Вибір теми дослідження. Актуальність та ступінь розробки теми дослідження. Етапи досліджень. Види педагогічних досліджень.

Тема 2. Методологічні засади наукового дослідження

Поняття методології. Методологія як теорія. Її функції. Рівні методології. Складові наукової методології. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Теоретичне і практичне значення дослідження. Визначення методологічних засад (методологічного апарату) дослідження. Методи дослідження. Поняття методу та методики дослідження. Методи теоретичного та емпіричного дослідження.

Системний підхід. Компоненти системи соціально-педагогічного пізнання. Категорійно-понятійний апарат дослідження. Загально-наукові та конкретні педагогічні методи досліджень. Сучасні наукові підходи до здійснення дослідження у галузі освіти та педагогіки.

Тема 3. Методи дослідження в освіті та педагогіці

Метод спостереження у дослідженнях проблем сучасної освіти. Опитування як метод педагогічного дослідження (бесіда, інтерв'ю). Анкетування. Особливості застосування методу тестів у педагогічних дослідженнях. Методи аналізу документів. Методи аналізу результатів творчості (діяльності) дитини. Педагогічний експеримент у галузі освіти та педагогіки. Соціометрія. Аналіз наукових джерел. Робота з архівними матеріалами в історико-педагогічних дослідженнях.

Змістовий модуль 2. Організація педагогічних досліджень

Тема 4. Особливості організації педагогічного дослідження

Підготовка до науково-дослідної роботи у сфері педагогіки. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Вимоги до проведення педагогічного дослідження. Послідовність проведення педагогічного дослідження. Програма педагогічного дослідження, її функції та структура. Роль особистості науковця у проведенні дослідження. Вибір і застосування методів дослідження. Аналіз результатів дослідження.

Тема 5. Обробка та оформлення результатів дослідження

Методи зведення й обробки результатів експериментальних досліджень: статистичні, графічні, табличні. Таблиця як засіб відображення кількісних ознак досліджуваного об'єкта. Текстова і цифрова частини таблиці. Структура таблиці. Оформлення таблиці та її розміщення у науковій праці. Оформлення графіків та діаграм. Математичні методи опрацювання результатів дослідження.

Форми узагальнення результатів дослідження. Написання тез доповідей, наукових статей.

Вимоги до оформлення наукових праць. Цитування у тексті наукової праці. Види посилань на використані наукові джерела. Скорочення у тексті. Вимоги до оформлення списку різних видів використаних джерел. Запобігання академічному плагіату.

Вимоги до кваліфікаційних робіт студентів.

Тема 6. Академічна доброчесність

Поняття про академічну доброчесність. Поняття про академічний плагіат. Види академічного плагіату. Самоплагіат. Заходи щодо запобігання академічному плагіату. Санкції за порушення академічної доброчесності. Відповідальність за порушення академічної доброчесності. Інструменти підвищення ефективності кодексу академічної етики.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
		л	пр	лаб.	інд.	срс		л	пр	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Методологічні засади педагогічних досліджень												
Тема 1. Загальна характеристика досліджень у галузі педагогіки	6	2	-	-	-	4	6	2	-	-	-	4
Тема 2. Методологічні засади наукового дослідження	24	4	4	-	-	16	24	2	2	-	-	20
Тема 3. Методи дослідження в освіті та педагогіці	18	2	4	-	-	12	18	-	2	-	-	16
Разом за змістовим модулем 1	48	8	8	-	-	32	48	4	4	-	-	40
Змістовий модуль 2. Організація педагогічних досліджень												
Тема 4. Особливості організації педагогічного дослідження	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 5. Обробка та оформлення результатів дослідження	18	2	4	-	-	12	18	2	2	-	-	14
Тема 6. Академічна доброчесність	18	2	4	-	-	12	18	2	2	-	-	14
Разом за змістовим модулем 2	42	6	8	-	-	28	42	4	4	-	-	34
Усього годин	90	14	16	-	-	60	90	8	8	-	-	74

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічні засади наукового дослідження	4
2	Методи дослідження в освіті та педагогіці	4
3	Обробка та оформлення результатів дослідження	4
4	Академічна доброчесність	4

Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
1	Характеристика процесу наукового пізнання. Суб'єкти та об'єкти пізнання. Взаємозв'язок пізнання і практики. Наукове дослідження як форма здійснення і розвитку науки. Принципи побудови наукового дослідження.	4
2	Філософські та загальнонаукові основи дослідження. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Теоретичне і практичне значення дослідження. Визначення методологічних засад (методологічного апарату) дослідження за обраною темою.	16
3	Опитування як метод педагогічного дослідження (бесіда, інтерв'ю). Педагогічний експеримент. Розробка програми педагогічного експерименту. Обробка результатів педагогічного експерименту.	12
4	Підготовка до науково-дослідної роботи у сфері педагогіки. Програма педагогічного дослідження, її функції та структура. Роль особистості науковця у проведенні дослідження. Вибір і застосування методів дослідження.	4
5	Методи зведення й обробки результатів експериментальних досліджень: статистичні, графічні, табличні. Таблиця як засіб відображення кількісних ознак досліджуваного об'єкта. Текстова і цифрова частини таблиці. Структура таблиці. Оформлення таблиці та її розміщення у науковій праці. Оформлення графіків та діаграм. Математичні методи опрацювання результатів дослідження.	12
6	Самоплагіат. Санкції за порушення академічної доброчесності. Інструменти підвищення ефективності кодексу академічної етики.	12
	Разом	60

Методи навчання

Форми та методи навчання – у процесі проведення навчальних занять (лекційних і практичних) передбачено застосовувати такі методи:

- пояснювально-ілюстративний;
- проблемний;
- проблемно-пошуковий;
- дослідницький;
- інтерактивні методи навчання.

Методи контролю

- залік;
- усне і письмове опитування;
- індивідуальні завдання;
- доповіді;
- студентські презентації виконаних завдань.

Засоби діагностики успішності навчання:

- активна робота на практичних заняттях;
- виконання поточних самостійних робіт;
- творча робота;
- студентські проекти, презентації та виступи;
- усна відповідь;
- письмова робота.

Розподіл балів Розподіл балів за темами

	Поточне оцінювання та самостійна робота						Письмова робота	Творча робота	Сума
	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6			
Бали	7	17	17	7	17	17	9	9	100

Розподіл балів за формами контролю

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Виконання самостійної роботи	6	7	42
Усне опитування і робота на практичному занятті	8	5	40
Творча робота	1	9	9
Письмова робота	1	9	9
Усього:			100

Методичне забезпечення

1. Навчальна програма
- 2.Робоча програма навчальної дисципліни
3. Методичні матеріали до практичних занять
4. Теми питань для самостійного опрацювання.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Київ: Наукова думка, 2008. 278 с.
3. Гордієнко С. Г. Молодому науковцю коротко про необхідне: науково-методичний посібник. Київ: КНТ, 2007. 92 с.
4. Грицюк Л., Гусак П., Завацька Л. Магістерська робота: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2002. 94 с.
5. Загвязинский В. Методология и методы психолого-педагогического исследования. Москва: Академия, 2001. 208 с.
6. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
7. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2009. 240 с.
8. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава: Оріяна, 2012. 183 с.
9. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
10. Методологія і методи соціально-педагогічних досліджень: навчальний посібник. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. 287 с.
11. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред.

- І. С. Добронравоваї (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
12. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2015. 317 с.
 13. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н.Н. Чайченко, О.М. Семенов, Л.М. Артюшкіна, О.М. Рудь. Суми: СОІПО, 2015. 190 с.
 14. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
 15. Пихтіна Н. П., Нестерець С. О. Основи наукових досліджень в опорних схемах. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 71 с.
 16. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник для вищих педагогічних закладів освіти. Київ: РННЦ «Деніта», 2000. 259 с.
 17. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
 18. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ : А.П.Н., 2003. 70 с.
 19. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ: Наукова думка, 2003. 295 с.
 20. Янченко Т. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів. Спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)» Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2021. 70 с.

Допоміжна література:

1. Архіпова С. П. Основи соціально-педагогічних досліджень. Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. 239 с.
2. Введение в научное исследование по педагогике /В.Й. Журавлев и др. Москва: Просвещение, 1988. 221 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: «Академвидав», 2004. 218 с.
4. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: «Академвидав», 2004. 212 с.
5. Кочетов А.И. Культура педагогического исследования. Минск: Адукацыя і выхаванне, 1996. 312 с.
6. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ: Грамота, 2005. 448 с.
7. Методологические проблемы развития педагогической науки / под ред. П.Р. Атутова и др. Москва: Педагогика, 1985. 240 с.
8. Методологія та методи соціальних досліджень: навчальний посібник. Київ: ДЦССМ, 2003. 216 с.
9. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Київ: НАН України, 2007. 320 с.
10. Скаткин М.Н. Методология и методика педагогических исследований. Москва: Педагогика, 1986. 152 с.

11. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень: конспект лекцій. Київ: Академвидав, 2004. 208 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Методологія педагогічного дослідження. URL:
<http://studentam.net.ua/content/view/3523/97/>.

2. Методологія педагогічного дослідження. URL:
https://studopedia.com.ua/1_59351_metodologiya-pedagogichnogo-doslidzhennya.html.

3. Методологія і методи педагогічних досліджень. URL:
https://pidruchniki.com/19120621/pedagogika/metodologiya_metodi_pedagogichni_h_doslidzhen.

4. Методологія та методика педагогічного дослідження. URL:
https://stud.com.ua/46392/pedagogika/metodologiya_metodika_pedagogichnogo-doslidzhennya.